

**בבית המשפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים**

עת"מ 18/

בעניין:

1. אלוחידי, ת"ז

תושב השטחים הכבושים

2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
– ע"ר 580163517

ע"י ב"כ עוה"ד אהרון מייילס קורמן (מ"ר 78484) ו/או נאסר
עודה (מ"ר 68398) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או בנימין
אחסתרבה (מ"ר 58088) ו/או נדיה דקה (מ"ר 66713) ו/או
תהילה מאיר (מ"ר 71836)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית

ע"י פרקליטות מחוז ירושלים – אזרחי
משרד המשפטים
רח' מח"ל 7, ירושלים
טל': 02-5419555; פקס: 02-5419581

המשיב

עתירה מינהלית

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל המשיב והמורה לו לבוא ולנמק:

- א. מדוע לא יאפשר את יציאתו של העותר 1 מהגדה המערבית לירדן, דרך גשר אלנבי, ללא הגבלה, על מנת שיוכל לחזור ללימודיו לדוקטורט באוניברסיטת "אלג'יריה 2" כמו גם למלא את דרישות עבודתו כיועץ חינוכי באונר"א?
- ב. מדוע לא יימנע מהתניית יציאתו של העותר 1 לחו"ל בשיתוף פעולה עם גורמי הביטחון הישראליים?
- ג. מדוע, בשלוש פעמים נפרדות בתקופה בת פחות מחודש ימים, מסר לעותר 1 שיציאתו לחו"ל לא תימנע ואז חזר בו מן החלטתו ומנע מהעותר 1 לצאת דרך גשר אלנבי?

מקור הסמכות של בית המשפט הנכבד לדון בעתירה

עניינה של העתירה בהחלטת המשיב לדחות את השגת העותר 1 כנגד האיסור המוטל על יציאתו מהגדה המערבית לחו"ל, דרך גשר אלנבי. ההחלטה נשוא העתירה התקבלה על פי נהלי המשיב, דהיינו "נוהל טיפול בבקשות לבירור קיום מניעה ביטחונית ליציאה לחו"ל ולהסרתה", אשר גרסתו ממרץ 2017 פורסמה באתר האינטרנט של המנהל האזרחי. על פי סעיף 5א(א)(1) לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, תש"ס-2000, בצירוף פרט 3(ו) לתוספת הרביעית, החלטה מסוג זה מצויה בסמכותו העניינית והמקומית של בית משפט נכבד זה.

בקשה לקביעת דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע את העתירה לדיון דחוף, וזאת לנוכח הפגיעה בזכויותיו של העותר 1 לחופש התנועה, לחינוך, ולחופש העיסוק. העותר 1 מבקש כי המניעה המוטלת על יציאתו לחו"ל תוסר, בין היתר, בכדי שיוכל לחזור ללימודיו לדוקטורט באוניברסיטת "אלג'יריה 2". על מנת שהעותר 1 לא יחמיץ את סמסטר הלימודים הנוכחי כולו, עליו להגיע לאלג'יריה בהקדם.

לאור זאת, מתבקש בית המשפט הנכבד לדון ולהכריע בעתירה – ולמצער, להורות למשיב להגיש את תגובתו המקדמית לעתירה, שכן ייתכן שזו תייתר את הדיון בה – בהקדם האפשרי.

התשתית העובדתית

הצדדים לעתירה

1. העותר 1 (להלן: **העותר**), הוא תושב השטחים הכבושים, יליד 1980, המתגורר עם אשתו וארבעת ילדיהם במחנה אל-ערוב שבנפת חברון. העותר עובד באונר"א כיועץ חינוכי ומדריך למורים, ובמקביל לומד לדוקטורט בתחום החינוך באוניברסיטת "אלג'יריה 2". העותר מבקש שהמניעה על יציאתו לחו"ל תוסר על מנת שיוכל לצאת מהגדה לירדן ומשם להמשיך לאלג'יריה ולהשלים את לימודיו, כמו גם כדי שיוכל למלא את דרישות עבודתו, במסגרתה הוא נדרש לנסוע לחו"ל מדי פעם בפעם.

2. העותרת 2, המוקד להגנת הפרט (להלן: **המוקד**), היא עמותה רשומה שמושבה בירושלים, הפועלת לקידום זכויות האדם של פלסטינים בשטחים הכבושים.

3. המשיב הוא המפקד הצבאי האחראי על אזור הגדה המערבית מטעמה של מדינת ישראל, המחזיקה בגדה המערבית תחת כיבוש צבאי זה למעלה מחמישים ואחת שנים.

איסור על יציאה מן הארץ בשטחים הכבושים והפגיעה בכללי הצדק הטבעי

4. כידוע, לכל אדם מוקנית הזכות לצאת את ארצו. יש להדגיש, כי על החלטות המפקד הצבאי לפגוע בזכות זו בשטח הכבוש, חולש **הדין הבינלאומי, וממנו בלבד** יונק המפקד הצבאי את סמכויותיו. מכוחו מחויב המפקד הצבאי להגן על תושבי השטח הכבוש, ובאופן ספציפי על זכות היציאה מהארץ. סמכותו המצומצמת של המפקד הצבאי, על פי המשפט הבינלאומי, לאסור על יציאה מן השטחים הכבושים, מותנית בקיומו של הכרח ביטחוני מובהק ותוך איזון ראוי עם הזכויות הנפגעות.

5. יצוין, כי על פי החקיקה הצבאית בשטחים, לא נדרש כל היתר על מנת לצאת לירדן, וגם על פי הסכם הביניים, מותנית הגבלת היציאה בהוצאת צו פרטני על ידי המפקד הצבאי. על אף האמור לעיל, בשטחים הכבושים מונע המשיב את יציאתם של אנשים רבים מדי שנה, בלא צו חתום בידי איש, ללא הגבלת זמן כלשהי, ובלא שהמשיב מוסר הודעה מראש. יצוין, כי רק לאחר שהוגשה עתירה עקרונית לבג"ץ (בג"ץ 8155/06 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**), קבע המשיב נהלים המאפשרים לברר מראש האם החליט למנוע את יציאתו של אדם כלשהו, וכך להשיג על ההחלטה לעשות כן.

6. הנוהל שקבע המשיב הינו נוהל מסורבל, ארוך ומתיש. על פי הנוהל האמור, חייב פונה למת"ק להמתין ארבעה ימים בטרם יוכל לברר אם בכלל התקבלה החלטה למנוע את יציאתו, וזאת משום שהרישומים במחשבי המת"קים אינם תמיד מעודכנים. מי שכבר גילה שהמשיב אוסר על יציאתו, יכול להגיש בדיעבד השגה בכתב, וזו תידון בפרק זמן ממושך של 8 שבועות. כמו כן, ניתן לפנות למשיב בהשגה נוספת רק בתום תשעה חודשים מיום הגשת ההשגה שסורבה; בקשה חדשה להתרת יציאה ניתן להגיש, על פי הנוהל, אך ורק במקרה של צורך הומניטארי מיוחד.

7. בעיה נוספת בנוהל המשיב היא היעדר כל מענה ראוי למקרים דחופים; למשל, כאשר תושב השטחים הכבושים מגיע לגשר אלנבי בדרכו לחו"ל, ומתבשר רק שם כי הוא מנוע יציאה, וזאת שעה שעליו להתייצב ביעדו בחו"ל עד לתאריך מסוים, אם בשל טיפול רפואי או התחלת לימודים.

8. מרכיב יסודי בכללי המינהל התקין הוא מסירת תשובות מנומקות. בענייננו, התשובות להשגות שמגישים תושבים אינן מנומקות במידה מספקת בדרך כלל. ברובם המכריע של המקרים התשובות שנמסרות על ידי המשיב לא מאפשרות לאדם להתמודד בצורה ממשית ורצינית עם החלטת המשיב למנוע את יציאתו מארצו. כידוע, "את טענות הצד שכנגד אפשר לסתור רק כשהן ידועות; עם ספינקס אי-אפשר להתווכח" (בג"ץ 111/53 קאופמן נ' שר הפנים, פ"ד ז 534, 541 (1953)).

9. **מהאמור לעיל, מצטיירת בבירור הנחיתות המובנית בה מצוי תושב השטחים הכבושים המגלה לפתע, ערב נסיעתו לחו"ל, כי אינו יכול לצאת את ארצו.** כפי שנאמר לעיל, ההליך המינהלי שעליו למצות הוא מסורבל, מתיש וארוך ביותר, וכמעט שאינו מספק כל הגנה לפונה: על מנוע היציאה נגזר להתמודד עם החלטה שאין הוא יודע מתי התקבלה, בידי מי ומדוע, ואימתי יוכל לצאת את ארצו.

העותר הינו איש חינוך מנוסה שחייב לנוסע לחו"ל במסגרת עבודתו ולימודיו לדוקטורט.

10. העותר הוא איש חינוך שהקדיש את כל חייו הבוגרים לחינוכם של ילדים ומוריהם בגדה המערבית. בשנת 2002 קיבל העותר תואר ראשון בשיטות חינוך וערבית ממכללת אונר"א. בהמשך אותה השנה, התחיל העותר לעבוד כמורה לערבית בבית ספר של אונר"א בבית לחם.

העתק ממסמך ממכללת אונר"א המעיד על הענקת תואר ראשון לעותר מצורף ומסומן ע/1. תוך כדי עבודתו כמורה, העותר המשיך את לימודיו האקדמיים, ובאוקטובר 2005 הוענק לו תואר שני בדרכי חינוך מאוניברסיטת "אל-קודס". בשנה שלאחר מכן התחיל העותר לעבוד במשרה חלקית כמרצה לחינוך באוניברסיטת "בית לחם". העתק ממסמך מאוניברסיטת "אל-קודס" המעיד על הענקת תואר שני לעותר מצורף ומסומן ע/2.

12. העותר המשיך לעבוד הן במשרה מלאה כמורה בבתי ספר של אונר"א בבית לחם, והן במשרות חלקיות כמרצה לחינוך במספר אוניברסיטאות בגדה המערבית, עד לשנת 2015.

13. בשנת 2015 הוצע לעותר קידום על ידי אונר"א, והוא נכנס לתפקידו הנוכחי כיועץ חינוכי ומדריך שיטות חינוך. היום משמש העותר יועץ ומדריך למורים מעשרים ושבעת בתי ספר של אונר"א

באזור חברון ובית לחם. בין היתר, מסתובב העותר בין אותם בתי ספר כדי לצפות בשיעורים ולתת משוב וייעוץ למורים, ומארגן ימי עיון, השתלמויות, ומפגשים אחרים למורים.

העתק מתעודה המעידה על העסקתו של העותר על ידי אונר"א מצורף ומסומן ע/3.

14. על אף שרוב העבודה של העותר כיום מתבצעת מול מורים, תפקידו עדיין מספק לו הזדמנות לעבוד ישירות מול תלמידים, בתור מרכז הפרלמנט הסטודנטיאלי של אונר"א. במסגרת הפרלמנט מתכנסים תלמידים נבחרים מבתי ספר של אונר"א מרחבי המזרח התיכון. העותר הכשיר, הכין וליווה שלוש משלחות תלמידים מהגדה המערבית לאספות הפרלמנט, אשר נערכו כולן בלבנון במהלך השנים 2016 ו-2017.

15. בשנת 2017, תוך מסירות לשיפור חינוכם של תלמידים כמו גם מורים בארץ מולדתו ושאיפות להתקדמותו האקדמית והמקצועית, התחיל העותר לימודי דוקטורט בתחום החינוך באוניברסיטת "אלג'יריה 2". עם קבלת הדוקטורט העותר יהיה מוסמך ללמד במכללת החינוך והמורים של אונר"א ברמאללה, אשר אחראית על הכשרתם של המורים המועסקים בבתי ספר של אונר"א, ולעבוד כמרצה קבוע באוניברסיטאות אחרות בגדה המערבית. כמו כן, קבלת הדוקטורט תאפשר לעותר להתקבל לתפקידים מן הבכירים באונר"א, למשל מנהל אגף הלימודים.

העתק ממסמך מאוניברסיטת "אלג'יריה 2" המעיד על הירשמות העותר כדוקטורנט מצורף ומסומן ע/4.

16. משרד החינוך של הרשות הפלסטינית מצא לנכון להשקיע בעותר ולתמוך בהמשך חינוכו. לשם כך, העניקו לו מלגה מלאה למימון כל שלוש השנים של לימודיו לדוקטורט. יצוין, כי תמורת המלגה, העותר נדרש לחתום על התחייבות להחזיר למשרד החינוך הפלסטיני סכום של 10,000 דינאר (כ-50,000 ₪) במידה והוא לא ישלים את לימודי הדוקטורט.

17. עם משרתו המלאה, ביתו ובני משפחתו הגרעינית כולם בגדה המערבית, העותר עושה את מרבית העבודה הכרוכה בלימודיו לדוקטורט (קריאת ספרים ומאמרים, כתיבת עבודות, הכנת התזה וכדומה) מרחוק. אך כמובן, כתנאי לקבלת התואר, מדי סמסטר העותר נדרש להגיע לאוניברסיטת אלג'יריה לפחות פעם אחת כדי להשתתף במפגשים והרצאות בהם הנוכחות מחייבת.

18. בהתאם, נסע העותר לאלג'יריה בפעם הראשונה במסגרת לימודיו ביום 31.12.2017, לקראת סיום הסמסטר הראשון שלו. העותר נשאר באלג'יריה חודשיים ואז חזר לגדה המערבית ביום 22.2.2018. כעבור כחודשיים הוא נסע לאלג'יריה פעם נוספת ושהה שם חודש לפני שחזר לבית משפחתו בגדה המערבית ביום 17.5.2018.

נציגי המשיב החזירו את העותר מגשר אלנבי לאחר שהבטיחו לו שיציאתו לחו"ל תתאפשר בשלוש פעמים נפרדות בתקופה בת פחות מחודש ימים, ובכך זלזל המשיב בזמנו של העותר, פגע בכבודו וגרם לו עוגמת נפש רבה וללא הצדקה.

19. יצוין כי העותר נוהג לנסוע לחו"ל באופן שגרתי למטרות מגוונות, וביניהן סיבות אקדמיות ומקצועיות, כפי שתואר לעיל, כמו גם סיבות משפחתיות ואישיות. העותר יצא דרך גשר אלנבי פעמים רבות ומעולם לא נתקל באף בעיה מצד המשיב, עד להתרחשויות המתוארות להלן.

20. ביום 11.7.2018, עת שהעותר ניגש לגשר אלנבי בדרכו החזרה ללימודיו באלג'יריה, יציאתו נאסרה על ידי המשיב. אחרי שנאלץ להמתין כארבע שעות בגשר, לעותר נודע מפי נציגת המשיב כי קיימת מניעה על יציאתו לחו"ל. נציגת המשיב הוסיפה כי העותר יכול לפנות למת"ק או למשרדי הקישור הפלסטיני בנפת מגוריו. יוער, כי בניגוד לנהלים שהמשיב קבע לעצמו, נציגתו לא הודיעה לעותר כי הוא יכול להגיש השגה בו ביום למת"ק או למשרדי הקישור הפלסטיני שנמצאים במתחם הגשר.

העתק מהגרסה ממרץ 2017 של "נוהל טיפול בבקשות לבירור קיום מניעה ביטחונית ליציאה לחו"ל ולהסרתה" אשר מתפרסמת באתר האינטרנט של המנהל האזרחי מצורף ומסומן ע/5.

21. העותר מיד ניסה לברר מדוע יציאתו נמנעה. הוא ביקש מהממונים עליו באונר"א להפעיל את קשריהם כדי לברר את עניינו, ואלה הודיעו לעותר כי לפי בדיקה שעשו, אכן קיימת כנגדו מניעה.

22. בעקבות זאת, אביו של העותר, עורך דין במקצועו, ניגש למת"ק חברון והגיש בקשה לבירור מקדים בעניינו של בנו, על פי נהליו של המשיב. ביום 30.7.2018 העותר קיבל תשובה בכתב מטעם המשיב, לפיה "אין מניעת חו"ל" כנגדו.

העתק מטופס טיפול בבקשה ובו תשובת המשיב מיום 30.7.2018 מצורף ומסומן ע/6.

23. בהמשך אותו היום, ניגש העותר לגשר אלנבי כדי לצאת את ארצו. אך על אף התשובה בכתב שנתקבלה שעות מעטות לפני כן, ובניגוד לה, בגשר נציגי המשיב לא אפשרו לעותר לצאת. תחת זאת, הם הנחו את העותר כי עליו להגיש השגה, אך, בפעם השנייה, לא טרחו להודיע לו שיכול לעשות זאת בו במקום.

24. בהתאם להנחיה שקיבל, העותר ניגש למת"ק חברון בשבוע הראשון באוגוסט והגיש השגה כנגד החלטת המשיב לאסור את יציאתו לחו"ל. בשבוע השני באוגוסט נציג המשיב התקשר לעותר ומסר לו שלא קיימת מניעה על יציאתו לחו"ל. הוסיף והרגיע נציג המשיב כי המידע עודכן במערכת הממוחשבת של המשיב ושהעותר לא ייתקל באותן בעיות כשהוא יגש לגשר פעם הבאה.

25. ביום 16.8.2018, יומיים לאחר קבלת תשובה עדכנית זו מטעם המשיב, ניגש העותר לגשר אלנבי. שם גילה שבפועל שום דבר לא השתנה. בפעם השלישית, יציאתו לחו"ל נאסרה ללא הנמקה.

26. שלושה ימים לאחר מכן, ביום 19.8.2018, נציג המשיב במת"ק בית לחם מסר לאביו של העותר מסמך חתום לפיו לא קיימת מניעה על יציאת העותר לחו"ל. ליד חותמת מת"ק בית לחם וחתומת נציג המשיב, נכתב בכתב יד כדלהן: "התושב אלוחידי מס' ת.ז. אינו מנוע בינ"ל. על כן רשאי לעזוב את הארץ דרך גשר אלנבי וגם להיכנס דרך גשר אלנבי" [הדגשה הוספה].

העתק מהמסמך החתום מטעם המשיב מיום 19.8.2018 מצורף ומסומן ע/7.

27. לאור כל התשובות הסותרות שהתקבלו מטעם המשיב, העותר נטה לא לסמוך על התשובה החיובית השלישית הזו. משכך, ביום 21.8.2018 פנה המוקד למת"ק בית לחם בעניינו של העותר והגיש השגה כנגד החלטת המשיב למנוע את יציאתו של העותר לחו"ל.

העתק מפניית המוקד מיום 21.8.2018 מצורף ומסומן ע/8.

העתק מטופס טיפול – מניעה ליציאה לחו"ל מצורף ומסומן ע/9.

28. למחרת היום, ביום 22.8.2018, נשלח למוקד מייל מנציג המשיב, לפיו "התושב כלל אינו מנוע יציאה לחו"ל." בו ביום, נציגת המוקד התקשרה לנציג המשיב, והאחרון וידא כי לפי בירור שבוצע העותר אינו מנוע.

העתק מהודעת המשיב מיום 22.8.2018 מצורף ומסומן ע/10.

29. לכן, למחרת היום, ביום 23.8.2018, חזר העותר לגשר אלנבי בתקווה שהפעם סוף סוף יאפשרו לו לצאת לחו"ל. אולם, אף על פי שנציגי המשיב מסרו לעותר שלוש פעמים במהלך אותו השבוע כי הוא אינו מנוע, ולמרות שהציג העותר בפני נציגי המשיב בגשר את המסמך החתום מטעם המשיב מיום 19.8.2018 המעיד על כך שהוא אינו מנוע, נציגי המשיב בגשר הודיעו לו כי הוא כן מנוע.

30. לא זו אף זו, מסרו לעותר בגשר שהזינו מניעה חדשה כנגדו. בו ביום, נמסרה הודעה מטעם המשיב לנציגת המוקד, לפיה "הזינו ל מניעה".

העתק מהודעת המשיב מיום 23.8.2018 מצורף ומסומן ע/11.

31. אף אחד מנציגי המשיב לא טרח להסביר מדוע נמסרו תשובות חיוביות בכתב ובעל-פה ביום רביעי ה-22.8.2018, ואילו ביום חמישי ה-23.8.2018 נמסרו, בכתב ובעל-פה, תשובות שליליות. נשאלת השאלה, מה נשתנה הלילה הזה?

המשיב טיפל בהשגת העותר באופן לקוי וקיבל החלטה פסולה משיקולים זרים.

32. ביום 20.9.2018, בחלוף ארבעה שבועות מהיום בו הוגשה השגת העותר על ידי המוקד, שב ופנה האחרון למשיב וביקש את תגובתו לעניינו של העותר.

העתק מפניית המוקד מיום 20.9.2018 מצורף ומסומן ע/12.

33. רק לאחר כשבועיים, ביום 3.10.2018, חזר נציג המשיב לנציגת המוקד ועדכן כי "טרם התקבלה החלטה לבקשתו של" העותר.

העתק מהודעת המשיב מיום 3.10.2018 מצורף ומסומן ע/13.

34. ביום 11.10.2018, שבה וביקשה נציגת המוקד מהמשיב את תשובתו להשגת העותר, והזכירה כי שמונה שבועות מיום הגשת ההשגה יחלפו ביום 16.10.2018. יוזכר, כי על פי נהליו של המשיב, עליו להגיב להשגה תוך שמונה שבועות מיום הגשתה.

העתק מפניית המוקד מיום 11.10.2018 מצורף ומסומן ע/14.

35. בערב 14.10.2018 נשלח פקס ממת"ק בית לחם, ולפיו, "עדיין לא התקבלה תשובה" בעניינו של העותר.

העתק מהודעת המשיב מערב 14.10.2018 מצורף ומסומן ע/15.

יומיים לאחר מכן, ביום 16.10.2018, התקבלה אצל המוקד תגובת המשיב להשגת העותר. לפיה, "הבקשה סורבה בתאריך ה-16.9.18". לא הסביר המשיב מדוע, בניגוד לנהליו שלו, הוא עיכב

את מסירת תגובתו זו לעותרים חודש ימים. ועל אחת כמה וכמה לא הסביר המשיב מדוע הודיע לעותרים 17 ימים ושוב 28 ימים לאחר קבלת ההחלטה בעניינו של העותר, כי החלטה זו טרם התקבלה.

העתק מתגובת המשיב מיום 16.10.2018 מצורף ומסומן ע/16.

36. צוין בתגובתו זו של המשיב כי "התושב רשאי להגיש בקשה נוספת כתשעה חודשים מיום הסיור המצוין" (הדגשה הוספה). אך בניגוד להערה מטעה זו, נקבע בנהלי המשיב כי ניתן להגיש השגה חדשה כעבור תשעה חודשים מיום הגשת ההשגה הקודמת, ואין שום צורך להמתין לחלוף תשעה חודשים מיום הסיור.

37. תשובת המשיב מיום 16.10.2018 נומקה בפרפרזה הבאה: "מתנגדים. שימש כשליח עבור גורמים החשודים בהנעת פעילות צבאית מהחוץ. קיים חשש כי יציאתך תנוצל לטובת קידום פעילות ביטחונית מול השטח".

38. בנסיבות העניין, נדמה כי נימוק זה מופרך על פניו ומשמש עלה תאנה לסיבה הבלתי חוקית שעומדת בבסיס המניעה כפי שנמסר לעותר מפי נציג גורמי הביטחון הישראליים.

39. להשלמת התמונה בלבד ולמעלה מן הצורך, יצוין כי העותר נעצר בפעם הראשונה והיחידה בחייו ביום 22.5.2018, כמה ימים לאחר חזרתו האחרונה מאלג'יריה. ביום 12.6.2018 העותר שוחרר. יודגש כי כתב אישום לא הוגש כנגדו.

40. הלכה למעשה, הסיבה האמתית (לכאורה) להטלת המניעה על יציאת העותר נודעה לו מפי נציג גורמי הביטחון הישראליים ביום 11.6.2018, ערב שחרורו ממעצר. ביום הזה, העותר נשאל על ידי חוקר האם הוא מתכוון לחזור לאלג'יריה כדי להמשיך את לימודיו. העותר ענה בחיוב. אז החוקר סיפר שבכווחו לאפשר או לאסור את יציאתו של העותר לחו"ל. הוסיף החוקר כי יעזור לעותר לחזור ללימודיו אם העותר יהיה מוכן לעזור לו בחזרה. **כשהעותר סירב לשתף פעולה עם החוקר, האחרון אמר במפורש כי העותר לא יצא שוב מהגדה המערבית.**

41. מדובר בניסיון בוטה של נציגי המעצמה הכובשת לכפות על העותר לשתף פעולה איתם באמצעות איום כי תישלל ממנו זכותו לצאת לחו"ל במידה והוא לא ימסור להם את המידע המבוקש. כפי שיוסבר להלן, צעד כזה אסור לחלוטין על פי הדין ההומניטרי הבינלאומי.

42. לאור האיום הפסול הזה, ניתן להבין את הטיפול הלא תקין והקפקאי של המשיב בעניין יציאת העותר לחו"ל. **יוזכר כי לאחר שהעותר הוחזר מגשר אלנבי בפעם הראשונה ביום 11.7.2018, הוא חזר לגשר והוחזר ממנו שלוש פעמים נוספות, כאשר לפני כל אחת משלוש ניסיונות היציאה האלו נמסר לו על ידי המשיב שיציאתו תתאפשר.** ההתנהלות המגוחכת הזו עולה בקנה אחד עם, ואף משרתת ומחזקת את, ניסיון החוקר לכפות על העותר לשתף פעולה עמו.

43. מצד שני, עצם העובדה שהמשיב מסר לעותר חמש הודעות נפרדות לפיהן לא קיימת מניעה על יציאתו לחו"ל סותרת את טענת המשיב שיציאתו של העותר – איש חינוך המסור לטובתם ושלומם של תלמידי ומורי הגדה המערבית – תסכן את ביטחון הגדה.

44. לא מיותר לציין כי בעקבות ההתנהלות הבלתי נסבלת של המשיב, העותר כבר החמיץ את שתי האספות האחרונות של הפרלמנט הסטודנטיאלי של אונר"א, ובכך נפגעו התלמידים אותם הוא היה אמור ללוות כמו גם המוניטין שלו כאדם מקצועי. במידה ועניינו של העותר לא יוכרע סופית בימים הקרובים, הוא יפספס כנס חשוב בנושא הפסיכולוגיה החיובית שייערך במסגרת לימודיו באוניברסיטת "אלג'יריה 2" בין התאריכים 11-12 בדצמבר 2018. כמו כן, העותר אף עלול להחמיץ סמסטר שלם של לימודיו לדוקטורט ולסכן את מעמדו כדוקטורנט.
- העתק מהזמנה שקיבל העותר לכנס בנושא הפסיכולוגיה החיובית מצורף ומסומן ע/17.
45. בנסיבות אלה, ולאור התנהלותו הלקויה והפסולה של המשיב, לא נותר לעותרים אלא לפנות לבית משפט נכבד זה.

הטיעון המשפטי

המשיב פוגע בזכותו של העותר לחופש התנועה.

46. המשיב אוסר על העותר לצאת לחו"ל, ובכך גם מונע ממנו הן לחזור לאלג'יריה ולהשלים את לימודיו לדוקטורט והן למלא דרישה מדרישות עבודתו. המשמעות המשפטית של החלטת המשיב היא פגיעה בזכותו של העותר לחופש התנועה, זכות אשר מהווה את הביטוי המרכזי לאוטונומיה של האדם, לבחירתו החופשית ולמימוש יכולותיו. חשיבותה הרבה של הזכות לחופש תנועה נעוצה בכך שחופש התנועה הוא הכוח המניע את מארג זכויותיו של האדם, והגבלתו גוררת אחריה בהכרח פגיעה בזכויות אדם נוספות הנוגעות לכל תחומי החיים. וכאן, הפגיעה החמורה בזכויות העותר הן לחינוך ורכישת השכלה גבוהה, והן לחופש העיסוק ופרנסה כבוד, היא התוצאה הישירה והבלתי נמנעת מהאיסור המוטל על יציאתו לחו"ל.

זכותם של תושבים מוגנים בשטחים הכבושים לחופש תנועה מעוגנת בדין הבינלאומי

ובדין הישראלי וכוללת את הזכות לצאת מארצם ולחזור אליה.

47. כידוע, מכלול סמכויותיו של המשיב בשטח הכבוש נתון לו מכוח המשפט הבינלאומי, ובכפוף לו (בג"ץ 2150/07 אבו צפיה נ' שר הביטחון, פ"ד סג(3) 331, 354 - 355 (2009)). לתושבי השטחים הכבושים קיימת זכות לצאת מארצם, "[ו]הממשל הצבאי בשטחים, הכפוף להלכות המשפט המנהלי הישראלי ולהלכות המשפט הבינלאומי המנהגי מחויב לאפשר לתושבי השטחים לממש זכות-יסוד חשובה זו" (יפה זילברשץ "זכות היציאה ממדינה" משפטים כג 69, 86 (התשנ"ד)).

48. במשפט המנהלי-חוקתי הישראלי, הזכות לחופש תנועה מעוגנת בסעיף 6 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. היא מוכרת כזכות יסוד בסיסית, אשר "עומדת בשורה הראשונה של זכויות האדם" ומצויה "ברמה הגבוהה ביותר במידרג הזכויות בישראל" (בג"ץ 1890/03 עיריית בית לחם נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(4) 736, 754 (2005) (אשר מצטט את דברי הנשיא ברק בבג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1, 51, 53 (1997)).

49. במשפט זכויות האדם הבינלאומי הזכות לחופש תנועה מעוגנת, בין היתר, בסעיף 12 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966), אשר נחתמה על ידי ישראל בשנת 1966

ואושררה על ידיה בשנת 1991; בסעיף 13 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם (1948);
ובסעיף 2 לפרוטוקול הרביעי לאמנה להגנת זכויות אדם וחירויות יסוד (1963).

50. הזכות לחופש תנועה כוללת את **זכותו של אדם לצאת מארצו ולחזור אליה**, והיא הוכרה בהכרזה
לכל באי עולם בדבר זכויות האדם (1948) (סעיף 13(2)):

Everyone has the right to leave any country, including his own, and to
return to his country.

כמו גם בפסיקה הישראלית:

זכותו של אדם לצאת מארץ מגוריו ולחזור אליה היא זכות טבעית. היא אחת
מזכויות היסוד של האדם. הגבלתה של הזכות פוגעת פגיעה חמורה בזכויותיו.
(בג"ץ 4706/02 סלאח נ' שר הפנים, פ"ד נו(5) 695, 702 (2002)).

51. בתחום הדין ההומניטרי הבינלאומי, נקבע בסעיף 35 לאמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי
מלחמה (1949) (להלן: אמנת ג'נבה הרביעית), אשר חל על שטחים כבושים (בהתאם לשינויים
המתחייבים) מכוחו של סעיף 48 לאותה אמנה, כי:

All protected persons who may desire to leave the territory . . . shall be
entitled to do so, unless their departure is contrary to the national
interests of the State. The applications of such persons to leave shall be
decided in accordance with regularly established procedures and the
decision shall be taken as rapidly as possible. . . . If any such person is
refused permission to leave the territory, he shall be entitled to have
such refusal reconsidered as soon as possible

סמכותו של המשיב להגביל את זכותו של העותר לצאת לחו"ל מוגבלת לשיקולי ביטחון

חיוניים והכרחיים בלבד.

52. כפי שהובהר בפרשנות לאמנת ג'נבה הרביעית שנערכה על ידי המלומד פיקטה, זכות היציאה
המוגנת בסעיף 35 לאמנה ניתנת לשלילה רק כאשר שלילתה נדרשת בגין נסיבות חיוניות
ודחופות:

It should be noted that the right to leave the territory is not in any way
conditional, so that no one could be prevented from leaving as a measure
of reprisals. . . . It is therefore essential for States to safeguard the basic
principle by showing moderation and only invoking these reservations
when reasons of the utmost urgency so demand.

(Oscar M. Uhler et al., Commentary: IV Geneva Convention Relative
to the Protection of Civilian Persons in Time of War 235-36 (Jean S.
Pictet ed., Ronald Griffin & C. W. Dumbleton trans., International
Committee of the Red Cross 1958)).

53. אכן, מקור סמכותו של המפקד הצבאי להגביל את חופש התנועה של תושבי השטחים הכבושים
מצוי בסעיף 78 לאמנת ג'נבה הרביעית, והיא מוגבלת לשיקולי ביטחון חיוניים בלבד:

If the Occupying Power considers it necessary, for **imperative reasons
of security**, to take safety measures concerning protected persons, it
may, at the most, subject them to assigned residence or to internment
[emphasis added].

54. דהיינו, האמנה מסמיכה את המפקד הצבאי להגביל את חירותו של הפרט אך ורק אם הדבר

הכרחי משיקולי ביטחון מובהקים וחיוניים.

55. במשפט הישראלי, הסמכות של המדינה להגביל את חירותו של הפרט כצעד מניעתי היא אפילו

יותר מצומצמות. כדברי בית המשפט העליון בפרשת ואנונו:

בנסיבות מיוחדות וחריגות, נוקטת המדינה אמצעי מנע שנועדו להגן על קיומה, על דרך הצבת מחסומים אשר יקשו על האדם להגשים את פשעו המתוכנן. מחסומים אלה מתבטאים, לא אחת, בהגבלת חירות האדם בהיקף כזה או אחר. **הגבלת החירות האישית** היא פגיעה כבדת משקל בזכות יסוד של הפרט. היא **נסבלת רק מקום שחיוניותה הוכחה להשגת אינטרס ציבורי הכרחי וכבד-משקל**. הצורך באיזון דומה עולה בשיטתנו בהקשר למעצרים מינהליים... : 'אין מנוס – בחברה דמוקרטית שוחרת חופש וביטחון – מאיזון בין החירות והכבוד לבין הביטחון... . איזון זה מניח... כי ניתן לאפשר... מעצר מינהלי של אדם אשר ממנו עצמו נשקפת סכנה לביטחון המדינה... הטעמים לעמדה זו הם שניים: ראשית, הפגיעה של מעצר מינהלי בחירות ובכבוד של אדם אשר ממנו עצמו נשקפת סכנה לביטחון המדינה היא קשה. הפגיעה היא קשה שכן היא פוגעת בחירותו של אדם – חירות המוגנת בישראל ברמה חוקתית-על-חוקית – בלא משפט ובלא פסק-דין'.

(בג"ץ 6358/05 ואנונו נ' אלוף פיקוד העורף, תק-על 2006(1) 320, 330 (אשר מצטט את דברי הנשיא ברק בדנ"פ 7048/97 פלוניס נ' שר הביטחון, פ"ד נד(1) 721, 741 (2000)) (הדגשה הוספה) (ההשמטות פרט האחרונה אינן במקור)).

56. על פי האמור לעיל, סמכותו של המשיב למנוע את יציאת העותר לחו"ל מוגבלת למצב בו מניעה

זו הכרחית משיקולי ביטחון מובהקים וחיוניים הקשורים לסכנה ביטחונית ממשית שנשקפת מיציאת העותר עצמו.

57. אף המשיב מכיר בהיקף המצומצם של סמכותו לשלול מתושב הגדה המערבית את זכותו לצאת

לחו"ל. כדברי המשיב בתגובתו המקדמית מיום 14.11.2018 לעתירה בבג"ץ 7597/18 עלי נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית, "למשיב הוקנתה הסמכות למנוע יציאת תושבים מהאזור מטעמי ביטחון, ובלבד שהמניעה מבוססת על טעמי ביטחון החלטיים" (הדגשה הוספה).

התנהלות המשיב סתרה באופן בולט את טענתו כי מניעת יציאתו של העותר לחו"ל

הכרחית מטעמי ביטחון מובהקים וחיוניים.

58. לו הייתה מניעת יציאת העותר לחו"ל באמת הכרחית משיקולי ביטחון מובהקים וחיוניים,

נדמה כי המשיב היה מקפיד להימנע מלהודיע לעותר שהוא אינו מנוע. לעומת זאת, במקרה דנן, המשיב מסר חמש הודעות נפרדות בין 30.7.2018 לבין 22.8.2018 לפיהן לא קיימת מניעה על יציאת העותר לחו"ל.

59. שלוש פעמים בתקופה בין 11.7.2018 לבין 23.8.2018, המשיב מנע את יציאת העותר לחו"ל,

ואז הודיע לו כי לא קיימת מניעה על יציאתו, ואז שב ומנע את יציאתו פעם נוספת. לא טוען ולא טען המשיב באשר לאף אחת מהתשובות הסותרות האלו כי היא הייתה שגויה בזמנה. לצד זאת, יוזכר כי המשיב כן הודיע לעותרים ביום 23.8.2018 כי הוטלה מניעה חדשה על יציאת העותר. הצטברות עובדות אלו מלמדת כי המשיב הסיך מניעה על יציאת העותר לחו"ל לפחות פעם אחת – וככל הנראה שלוש פעמים – בתקופה האמורה.

60. לא זו בלבד. ביום 22.8.2018, יום לפני הטלת המניעה החדשה (והנוכחית) על יציאת העותר לחו"ל, הודיע המשיב בכתב ובעל-פה כי לא קיימת כל מניעה על יציאת העותר לחו"ל. בהודעות אלו, אשר היו עקביות עם הודעה חתומה שנמסרה לעותר שלושה ימים קודם, טמונה הערכתם של המשיב וגורמי הביטחון, המבוססת כביכול על כל המידע הגלוי כמו גם החסוי שהיה ברשותם, כי יציאת העותר מהגדה המערבית לא תסכן את ביטחון האזור. אך ככל הנראה הנימוק להטלת המניעה הביטחונית החדשה והנוכחית ביום 23.8.2018 אינו קשור לחשד חדש שעלה לפתע לפנות בוקר בין ה-22 ל-23 באוגוסט 2018, אלא למידע שהיה ידוע למשיב כבר יותר מחודשיים.

61. ההתלבטות המתמידה של המשיב בהערכתו של הסכנה (לכאורה) שנשקפת מיציאת העותר לחו"ל הובילה לטלטולו במידה שאינה עולה על הדעת. השתלשלות הדברים מצביעה חד-משמעית על **היעדר שיקולי ביטחון מובהקים והחלטיים** בבסיס החלטת המשיב להגביל את זכות העותר לצאת את ארצו. עצם העובדה שהמשיב חזר בו והסיר הגבלה זו ככל הנראה שלוש פעמים בתקופה כה קצרה מעיד, לא פחות, על **היעדר ההכרח בהטלתה מלכתחילה**.

62. מאידך גיסא, האופן הקפקאי בו טיפל המשיב בעניינו של העותר – להזכיר, המשיב החזיר את העותר מגשר אלנבי ואז הודיע לו שיציאתו תתאפשר ואז החזיר אותו מהגשר פעם נוספת ואז שב והודיע לו שיציאתו תתאפשר ואז החזיר אותו מהגשר פעם שלישית ואז הודיע לו שלוש פעמים נוספות שיציאתו תתאפשר ואז למרות כל זאת החזיר אותו מהגשר שוב – גרם לעוגמת נפש רבה, בלשון המעטה. בעוד טיפול זה חותר תחת טענת המשיב לגבי מסוכנות העותר, הוא עולה בקנה אחד עם – **ואף שימש וחיזק את – האיום שנמסר לעותר מפיו של חוקר יום לפני שחרורו ממעצר, לפיו יציאתו של העותר לחו"ל והחזרתו ללימודיו לדוקטורט לא יתאפשרו אלא אם כן הוא ישתף פעולה עם גורמי הביטחון הישראליים.**

כל ניסיון של המעצמה הכובשת לכפות על תושב מוגן לשתף פעולה עמה מהווה הפרה חמורה של הדין הבינלאומי וסיבה פסולה לשלילת זכויותיו של התושב.

63. כזכור, ביום 11.6.2018, יום לפני שהעותר שוחרר ממעצר, חוקר שידע שהעותר לומד לתואר אקדמי בחו"ל איים עליו כי יציאתו לחו"ל תיאסר אלא אם כן העותר יסכים לעזור לו. כשהעותר סירב לשתף פעולה עם החוקר, החוקר הכריז בפני העותר כי הוא לא יצא מהשטח הכבוש שוב. לא למותר לציין, כי לפחות עד כה, החוקר צדק.

64. בין אם באופן מכוון ובין אם לאו, בכל פעם שהמשיב החזיר את העותר מגשר אלנבי סמוך לאחר שמסר לו הודעה סותרת לפיה יציאתו תתאפשר, המשיב תגבר את איומו של החוקר והגביר את הלחצים על העותר לשתף פעולה.

65. המשפט ההומניטארי הבינלאומי אוסר על כוחות המעצמה הכובשת להפעיל לחץ פיזי או מוסרי על מוגנים. בייחוד, האיסור על כפיה חל עת שנציג המעצמה הכובשת נוקט באמצעי אילוף בכדי להשיג מידע מהמוגן או מאיש אחר. האיסור הזה בא לידי ביטוי בסעיף 31 לאמנת גינבה הרביעית, אשר קובע כי:

No physical or moral coercion shall be exercised against protected persons, in particular to obtain information from them or from third parties.

66. האיסור על שימוש באילוף הקבוע בסעיף 31 לאמנת ג'נבה הרביעית מרחיב על איסור דומה שנקבע בתקנה 44 לאמנה בדבר הדינים והמנהגים של מלחמה ביבשה לרבות תקנות בקשר לדיני ומנהגי המלחמה ביבשה (האג 1907) (להלן: אמנת האג (1907)). שם נקבע:

A belligerent is forbidden to force the inhabitants of territory occupied by it to furnish information about the army of the other belligerent, or about its means of defense.

מעבר לכך, בתקנה 45 לאמנת האג (1907) נקבע כי:

It is forbidden to compel the inhabitants of occupied territory to swear allegiance to the hostile Power.

67. כפי שהובהר בפרשנות לאמנת ג'נבה הרביעית שנערכה על ידי המלומד פיקטה, האיסור הקבוע בסעיף 31 לאמנה חל על כפיה לכל מטרה שהיא:

The prohibition laid down in this Article is general in character and applies to both physical and moral forms of coercion. It covers all cases, whether the pressure is direct or indirect, obvious or hidden Furthermore, coercion is forbidden for any purpose or motive whatever. The authors of the Convention had mainly in mind coercion aimed at obtaining information, work or support for an ideological or political idea. The scope of the text is more general than that of Article 44 of the Hague Regulations of 1907 . . . ; Article 31 prohibits coercion for any purpose or reason and the obtaining of information is only given as an example.

(Uhler et al., *supra*, at 219-20).

68. עוד נקבע באמנת ג'נבה הרביעית כי הזכויות המוגנות בה אינן ניתנות לביטול או אף לויתור על ידי המוגנים עצמם. בסעיף 8 לאמנת ג'נבה הרביעית נקבע כי:

Protected persons may in no circumstances renounce in part or in entirety the rights secured to them by the present Convention,

וכמו כן, בסעיף 47 לאותה האמנה נקבע כי:

Protected persons who are in occupied territory shall not be deprived, in any case or in any manner whatsoever, of the benefits of the present Convention

69. עולה מהאמור לעיל כי התניית זכותו של תושב מוגן לחופש תנועה בהסכמתו למסור מידע לנציגי המעצמה הכובשת ולשתף פעולה איתם אסורה לכל דבר ועניין. ניסיון לגייס משתפי פעולה אינו סיבה לגיטימית לשלילת זכות היציאה מן הארץ כאמצעי להפעלת לחץ על התושב.

70. יפים דבריו של הנשיא ברק בפסק דינו בעניין נוהל 'אזוהרה מוקדמת', על דרך האנאלוגיה, לעניין גיוס משתפי פעולה:

עיקרון בסיסי העובר כחוט השני בדיני התפיסה הלוחמתית הוא האיסור על שימוש בתושבים מוגנים כחלק מהמאמץ המלחמתי של הצבא התופס. אין לנצל את האוכלוסייה האזרחית לצרכיו הצבאיים של הצבא התופס אין 'לנדב'

אותם לשיתוף פעולה עם הצבא (ראו: תקנה 23(b) לתקנות האג וסעיף 51 לאמנת ג'נבה הרביעית. ראו גם פיקטה, בעמ' 292). מעיקרון כללי זה נגזר האיסור הספציפי של שימוש בתושבים מקומיים כימגן אנושי. **כן נגזר מעיקרון זה איסור השימוש בכפייה** (גופנית או מוסרית) כלפי אנשים מוגנים לשם השגת ידיעות (סעיף 31 לאמנת ג'נבה הרביעית; פיקטה, בעמ' 219). . . . אין לבסס נוהל על הסכמה כאשר ברבים מהמקרים זו לא תהא אמיתית . . . יש להימנע מכניסה למצב שבו תתבקש הסכמה זו.

(בג"ץ 3799/02 **עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' אלוף פיקוד מרכז** בצה"ל, פ"ד ס(3) 67, 81 (2005) (הדגשה הוספה)).

המשיב פוגע בזכויותיו של העותר הן לחינוך ורכישת השכלה גבוהה, והן לחופש העיסוק ופרנסה בכבוד, ובכך מעצים את הפגיעה בזכותו לחופש תנועה.

71. עוצמת הפגיעה בזכותו של העותר לצאת את ארצו מוגברת בשל כך שזכות זו חיונית ליכולתו הן להשלים את לימודיו לדוקטורט באוניברסיטת "אלג'יריה 2" והן למלא את דרישות עבודתו כיועץ חינוכי באונר"א. במילים אחרות, הפגיעה בזכותו של העותר לצאת לחו"ל מועצמת בהיותה כרוכה בפגיעה חמורה בזכויותיו לחינוך, רכישת השכלה גבוהה, חופש העיסוק ופרנסה בכבוד. כדברי בית המשפט העליון בפרשת **סלאח**:

כיצד נשקלת זכות היציאה של הפרט - שהיא, כזכור, נגזרת של הזכות לחופש תנועה ושל הזכות לחירות - מול זכות הציבור לביטחון? . . . עצמת הפגיעה בזכותו של הפרט תיבדק . . . [א] לפי ענינו האישי של האדם שיציאתו נאסרה, ביציאה מן הארץ. . . מטרת הנסיעה ויעד הנסיעה הם שיקולים חשובים לענין עוצמת הפגיעה בזכות. **הגבלת זכות היציאה מן הארץ של מי שיציאתו חיונית וחשובה עשויה להעצים את הפגיעה בו.**

(פרשת **סלאח**, הנ"ל, פס' 9 – 10 לפסק דינו של השופט טירקל (הדגשה הוספה)).

המשיב פוגע בזכויותיו של העותר לחינוך ורכישת השכלה גבוהה וגם מפר את חובתו להבטיח את הסדר והחיים הציבוריים בשטחים הכבושים בהיבטיהם החינוכיים.

72. כאמור, העותר התחיל ללמוד לתואר הדוקטורט שלו בתחום החינוך בשנת 2017. בעקבות החלטת המשיב, נמנע מהעותר לחזור לאוניברסיטת "אלג'יריה 2" והוא כבר החמיץ כמעט את כל הסמסטר הנוכחי. יוזכר כי העותר חייב להגיע לאוניברסיטה לפחות פעם אחת כל סמסטר כדי לקבל את תוארו. על כן, החלטת המשיב למנוע מהעותר לצאת את ארצו פוגעת בזכותו להתפתח בתחום לימודיו ובזכותו לרכוש חינוך והשכלה גבוהה, ובכך מעצים המשיב את הפגיעה בזכותו של העותר לחופש תנועה.

73. הזכות לחינוך ולרכישת השכלה הוכרה כזכות יסוד הן במשפט הבינלאומי והן במשפט הישראלי. חשובים לענייננו דבריה של כב' השופטת פרוקצ'יה:

הזכות לחינוך הוכרה במשפטנו כזכות יסוד המוקנית לכל אדם. הזכות לחינוך הובטחה במגילת העצמאות, והיא מעוגנת באמנות שונות במשפט הבינלאומי שישאל אושרה או שהיא צד להן, וכן במשפט הבינלאומי המנהגי (סעיף 26 בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם (1948); סעיף 13 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966); סעיפים 28 ו-29 לאמנה בדבר זכויות הילד (1989); Y. Dinstein, "Cultural Rights", 9 Israel Yearbook on Human Rights 58 (1979); בג"ץ 4363/00 **ועד פוריה עילית נ' שר החינוך**, פ"ד נו(4) 203, 213 – 215 (2002)). הזכות לחינוך מעוגנת בדברי חקיקה שונים בספר החוקים הישראלי. הזכות לחינוך אינה זכות חדשה עמנו, והיא נטועה עמוק בערכי היהדות ובמורשת

ישראל. חשיבותה המכרעת של הזכות לחינוך נובעת מחיוניות החינוך למימוש זכויות האדם כפרט ולמיצוי האוטונומיה האישית שלו, כגורם המפתח את אישיותו ואת יכולותיו, ונותן בידי כוחות התמודדות ואפשרות לממש שוויון הזדמנויות בחברה בה הוא חי בנערותו ובבגרותו. הזכות לחינוך מקרינה על זכויות יסוד אחרות של האדם, כגון חופש הביטוי וחופש העיסוק. . . . [החינוך] הוא תנאי חיוני למימוש העצמי של הפרט, ולקיום חיי חברה תקינים.

(בג"ץ 4805/07 **המרכז לפלורליזם יהודי – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' משרד החינוך**, פ"ד סב(4) 571, פס' 51 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (2008) (אזכורים, פרט אחד, הושמט)).

74. לעניין מקורותיה וחשיבותה של זכות היסוד לחינוך, ראו גם :

סעיף 26 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם (1948);

סעיף 13 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות 1966;

U.N. Econ. & Soc. Council [ECOSOC], Comm. on Econ., Soc. & Cultural Rts., General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), U.N. Doc. E/C.12/1999/10 (8 Dec. 1999);

בג"ץ 2599/00 **יתד – עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך**, פ"ד נו(5) 834, 842-843 (2002);

בג"ץ 11163/03 **ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל**, תק-על(1)2006, 2562, 2569;

בג"ץ 6914/06 **ארגון הורים ארצי נ' מדינת ישראל**, תק-על(3)2007, 2525, 2531-2532;

בג"ץ 4363/00 **ועד פוריה עלית נ' שר החינוך**, פ"ד נו(4) 203, 213-215 (2002).

75. הזכות לחינוך נשמרת גם בזמן מלחמה, ושמירה עליה מהווה חלק מחובותיה הבסיסיות – הן האקטיביות והן הפסיביות – של המעצמה הכובשת כלפי האוכלוסייה הכבושה. כמפקד השטח הכבוש, למשיב **חובה אקטיבית** להגן על זכויותיהם של התושבים, להבטיח את חייהם התקינים ולשמור על זכויותיהם **בכל תחומי החיים האזרחיים**. תקנה 43 לאמנת האג (1907) קובעת :

בעבור סמכויות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, **ינקוט הלה בכל האמצעים שביכולתו** כדי להחזיר על כנם ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים, עד כמה שהדבר אפשרי. . . . [הדגשה הוספה].

76. הפסיקה הישראלית מכירה בחלות אותה תקנה, כך למשל בבג"ץ 393/82 **ג'מעית אסכאן אלמעלמון אלעאווני אלמחדודה אלמסאוליה**, אגודה שיתופית רשומה כדין במפקדת אזר **יהודה והשומרון נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון**, פ"ד לז(4) 785, 798 (1983). שם, נקבע כי תקנה 43 חלה בכל תחומי החיים הציבוריים :

הרישא של תקנה 43 לתקנות האג מעניק לממשל הצבאי סמכות ומטיל עליו חובה להחזיר ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים. . . . אין התקנה מגבילה עצמה להיבט מיוחד של הסדר והחיים הציבוריים. היא משתרעת על הסדר והחיים הציבוריים בכל היבטיהם. על-כן חלה סמכות זו – בצד ענייני ביטחון וצבא – גם על נסיבות 'אזרחיות' רב-גוניות, כגון נסיבות כלכליות, חברתיות, **חינוכיות**, סוציאליות, תברואתיות, בריאותיות, תעבורתיות וכיוצא באלה עניינים, שחיי אדם בחברה מודרנית קשורים עמהם [הדגשה הוספה].

77. "לא ניתן להפריז בחשיבותה" של הלמידה והחינוך לקידומו האישי של האדם, או במקומם המרכזי בחייה התקינים של חברה (בג"ץ 1554/95 **עמותת "שוחרי גילית" נ' שר החינוך**, **התרבות והספורט**, פ"ד נ(3) 2, 24 (1996)). כלשונו של בית המשפט העליון :

מדובר באחת הפונקציות החשובות ביותר של הממשלה והמדינה. החינוך הוא חיוני לקיומו של משטר דמוקרטי חופשי, חי ומתפקד. הוא מהווה יסוד הכרחי למימושו העצמי של כל אדם. הוא חיוני להצלחתו ולשגשוגו של כל פרט ופרט. הוא חיוני לקיומה של חברה, שבה חיים ופועלים אנשים המשפרים את רווחתם ותורמים, בתוך כך, לרווחתה של הקהילה כולה.
(שם) (הדגשה הוספה).

78. החשיבות של חינוך והזכות לו בחייה של חברה מודרנית גם הודגשה בפרשת **המרכז לפלורליזם יהודי**, שם נקבע כי:

מימוש הזכות לחינוך נועד להשיג תכליות חברתיות. החינוך מהווה חוליה מקשרת בין מגזרי החברה השונים והמגוונים ואמצעי גישור חיוני לבניית מירקם חברתי הרמוני. החינוך הוא אמצעי חשוב לקידום ערכים דמוקרטיים חופשיים. הוא תנאי חיוני למימוש העצמי של הפרט, ולקיום חיי חברה תקינים. . . . החינוך, לבד מחשיבותו כזכות מהותית של האדם, נושא עמו חשיבות גדולה גם מנקודת מבטה של החברה בכללותה. 'החינוך מעצב את פני החברה וקובע את דמותה, לא רק מבחינת הישגי הידע והמומחיות הנרכשים, אלא גם בעיצוב התשתית הערכית והמוסרית המאפינת אותה'.
(פרשת **המרכז לפלורליזם יהודי**, הנ"ל, פסי' 51, 54 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (2008)).

79. לאור החשיבות העליונה של הזכות לחינוך בחייו של האדם ובחייה של החברה, סעיף 50 לאמנת גינבה הרביעית מטיל חובה על המעצמה הכובשת להבטיח את תפקודה התקין של מערכת החינוך בשטח הכבוש:

The Occupying Power shall, with the co-operation of the national and local authorities, facilitate the proper working of all institutions devoted to the care and education of children.

80. לעניין הזכות לחינוך במסגרת תחולתו של משפט זכויות האדם וחובותיה האקטיביות של המעצמה הכובשת בסוגיה זו ראו גם:

Jonathan Thompson Horowitz, The Right to Education in Occupied Territories: Making More Room for Human Rights in Occupation Law, 7 Y.B. Int'l Humanitarian L. 233 (2004);

Elisabeth Mottershaw, Economic, Social and Cultural Rights in Armed Conflict: International Human Rights Law and International Humanitarian Law, 12 Int'l J. Hum. Rts 449 (2008);

Noam Lubell, Challenges in Applying Human Rights Law to Armed Conflict, 87 Int'l Rev. Red Cross 737 (2005).

81. במקרה דנן, מדובר בהגבלה מוחלטת, ללא תאריך תפוגה, שהוטלה על יציאתו של איש חינוך שמבקש הן להשלים את הדוקטורט שלו בתחום החינוך – כך שיוכל לתרום אף יותר למערכת החינוך בארצו – והן ללוות תלמידיו לאירועים חינוכיים מיוחדים בחו"ל. אין חולק שהטלת הגבלה זו על תנועת העותר לא עולה בקנה אחד עם התחייבות המשיב להבטיח הן את זכותו האישית של העותר לחינוך והן את הסדר והחיים הציבוריים בשטח הכבוש בהיבטיהם החינוכיים.

המשיב פוגע בזכויות העותר לחופש העיסוק ופרנסה בכבוד ובכך גם מפר את חובתו להבטיח את הסדר והחיים הציבוריים בשטח הכבוש בהיבטיהם הכלכליים.

82. כאמור, במסגרת עבודתו, העותר נדרש להנחות וללוות משלחות תלמידים נבחרים מהגדה המערבית לחו"ל כדי שיוכלו להשתתף באספות של הפרלמנט הסטודנטיאלי של אונר"א. אי לכך, בסירובו להתיר לעותר לצאת את ארצו, פוגע המשיב בזכויותיו של העותר לחופש העיסוק ולפרנסה בכבוד, ובכך מעצים המשיב את הפגיעה בזכותו של העותר לחופש תנועה אף יותר. חופש העיסוק נגזר מזכותו של כל אדם לפתח את אישיותו, לעצב את חייו ולקדם את מעמדו החברתי. כפי שכבר נאמר על ידי בית המשפט העליון:

הזכות לחופש עיסוק מאפשרת לאדם לבחור היכן ישקיע את הונו האנושי. בחירה זו מושפעת משיקולים מגוונים. . . . פגיעה בחופש העיסוק מתקיימת לא רק כאשר נמנעת מהעובד לחלוטין הזכות לבחור את מעבידו, אלא גם כאשר זכות הבחירה שלו נפגעת, ואפילו בעקיפין. . . . 'אכן, חופש העיסוק הוא החירות של הפרט להגשים את אישיותו ולתרום את תרומתו לחברה על-ידי השקעת מאמציו בעיסוק, במלאכה או במשלח-יד. חירות זו נפגעת אם הסדרים (נורמטיביים או פיזיים) מונעים ממנו – במישרין או בעקיפין – מלפעול על-פי רצונו ויכולתו.

(בג"ץ 8111/96 הסתדרות העובדים החדשה נ' התעשייה האווירית לישראל בע"מ, פ"ד נח(6) 481, 542-543 (2004) (אשר מצטט את דברי הנשאי ברק בפסק דינו בבג"ץ 5936/97 לם נ' מנכ"ל משרד החינוך, התרבות והספורט, פ"ד נג(4) 673, 693 (1999)).

83. בעניין הפגיעה בחופש העיסוק, גם נקבע על ידי בית המשפט העליון כי אין להפריד בין שלילת יכולתו של אדם לעסוק במקצועו לבין פגיעה באופן מימוש העיסוק:

נדגיש כי על-אף קיומה הלכאורי של הבחנה עיונית בין סוגי הפגיעה בחופש העיסוק הרי שבחיי המעשה ההבחנה בין שלילת עיסוק או פגיעה בכניסה לעיסוק לבין פגיעה באופן מימוש העיסוק אינה תמיד חדה וברורה. כך, למשל ייתכן כי בנסיבותיו של מקרה קונקרטי הגבלת מימוש של עיסוק תהא כה מקיפה ועמוקה, עד שחומרתה תגיע כדי שלילת עיסוק או מניעת כניסה אליו. במקרים מעין אלה תיבחן הפגיעה על-פי רמת בדיקה מחמירה יותר, כאמור לעיל.

(בג"ץ 4769/95 מנחס נ' שר התחבורה, פ"ד נז(1) 235, 261 (2002)).

84. במקרה דנן, האיסור על יציאת העותר לחו"ל מונע ממנו מלמלא דרישה חשובה מבין דרישות עבודתו. המוניטין המקצועי שלו נפגע כתוצאה מאי-יכולתו ללוות את תלמידיו לאספות הפרלמנט בחו"ל – כמו גם האינטרסים של אותם תלמידים. מעבר לזה, ככל שהגבלה על זכותו של העותר לצאת לחו"ל לא תוסר והוא לא יוכל לחזור לאלג'יריה ולהשלים את לימודיו לדוקטורט, תמנע אפשרותו להתקדם במקצועו ולהתקבל למשרות בכירות באונר"א ומפרופסורות קבועות באוניברסיטאות בגדה המערבית. לכן, "חומרתה" של ההגבלה על זכותו של העותר לחופש תנועה אכן "תגיע כדי שלילת" חלק חשוב מה"עיסוק" הנוכחי שלו וגם "כדי . . . מניעת כניסה" אל משרות בכירות יותר בתחום מומחיותו (שם).

85. זכויות העותר לחופש העיסוק ולפרנסה בכבוד מעוגנות היטב גם במשפט זכויות האדם הבינלאומי, ובייחוד בסעיף 6 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966) (להלן: האמנה בדבר זכויות כלכליות). שם, נקבע כי:

[T]he right to work . . . includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts The steps to be taken by a State Party to the present Covenant to achieve the

full realization of this right shall include technical and vocational guidance and training programmes, policies and techniques to achieve steady economic, social and cultural development and full and productive employment under conditions safeguarding fundamental political and economic freedoms to the individual.

86. בפרשנותה לסעיף 6 לאמנה בדבר זכויות כלכליות, הנ"ל, מבהירה ועדת האו"ם בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות כדלהלן:

The right to work is a fundamental right, recognized in several international legal instruments. The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), as laid down in article 6, deals more comprehensively than any other instrument with this right. **The right to work is essential for realizing other human rights and forms an inseparable and inherent part of human dignity.** Every individual has the right to be able to work, allowing him/her to live in dignity. **The right to work contributes at the same time to the survival of the individual and to that of his/her family, and insofar as work is freely chosen or accepted, to his/her development and recognition within the community. . . . The right to work, as guaranteed in the ICESCR, affirms the obligation of States parties to assure individuals their right to freely chosen or accepted work, including the right not to be deprived of work unfairly. This definition underlines the fact that respect for the individual and his dignity is expressed through the freedom of the individual regarding the choice to work, while emphasizing the importance of work for personal development as well as for social and economic inclusion.**

(U.N. Econ. & Soc. Council [ECOSOC], Comm. on Econ., Soc. & Cultural Rts., General Comment No. 18: The Right to Work (Art. 6 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), ¶¶ 1, 4, U.N. Doc. E/C.12/GC/18 (6 Feb. 2006) (emphasis added)).

87. לסיכום, הזכות לממש את חופש העיסוק נובעת מההכרה בכך שעבודתו של אדם היא לא רק מקור פרנסה לסיפוק צרכיו וצרכי בני משפחתו הבסיסיים למחייה. עבודתו של אדם מספקת גם את צרכיו החברתיים, האינטלקטואליים והאישיים, ולכן היא מהווה חלק אינהרנטי מהתנאים הדרושים למימוש חיים של חירות וכבוד. הזכות להתפרנס היא בעלת חשיבות ראשונה במעלה, שכן היא מאפשרת לאדם לממש זכויות אחרות; מבין אלה, חשוב להזכיר את הזכות לדיוור, הזכות לחינוך, הזכות לחיי תרבות, הזכות לרמת חיים נאותה, והזכות להתאגדות.

ככל שהמניעה על יציאת העותר לחו"ל ממשיכה להתקיים, גדלה הפגיעה בעותר ובזכויותיו ופוחתת מידת הלגיטימיות של ההגבלה.

88. יש להדגיש כי לשאלת משך זמן ההגבלה משמעות כבדת משקל "במימוש זכות היציאה מהמדינה במובן זה שהזכות לצאת היא זכות המוקנית לאדם בכל עת שיחפוץ, ועל-כן, כאשר מוגבלת זכות היציאה", מידת הלגיטימיות של ההגבלה הולכת ופוחתת ככל שמתארכת תקופת המניעה (זילברסץ, הנ"ל, בעמ' 90). "לא הרי הגבלת הזכות לימים ספורים כהגבלתה לחודשים, לשנים או לעד" (שם) (הדגשה הוספה)).

89. כפי שנקבע על ידי בית המשפט העליון בפרשת **ואנונו** :

ככל שהגבלה נפרשת על פני היקף גיאוגרפי נרחב יותר, וככל ששאר תנאיה קשים יותר, **וזמן התמשכותה ארוך יותר**, כך הולכת וגדלה עוצמת הפגיעה, והשיקלול בינה לבין הערך הנוגד הופך להיות קשה ומורכב יותר. (פרשת **ואנונו**, הנ"ל, פס' 15 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (הדגשה הוספה)).

90. בפועל, זכותו של העותר לצאת לחו"ל נשללת ממנו לא רק "לימים ספורים" אלא לתקופה בת כמעט חמישה חודשים, וטרם הודיעו לו מתי יפוג תוקפה של המניעה הביטחונית המוטלת על יציאתו (זילברסץ, הנ"ל, בעמ' 90). ככל שהמשיב ממשיך למנוע את יציאת העותר, עוצמת הפגיעה בזכויותיו לחופש תנועה, חופש עיסוק וחינוך תלך ותגדל. יצוין כי בגין המניעה כבר החמיץ העותר כמעט סמסטר לימודים שלם באוניברסיטת "אלג'יריה 2", וככל שיאלץ להחמיץ סמסטר נוסף האוניברסיטה עלולה לבטל את רישומו כדוקטורנט. כמו כן, העותר כבר נאלץ להחמיץ שתי אספות של הפרלמנט הסטודנטיאלי של אוניברסיטה, ובכך נפגעו התלמידים אותם הוא היה אמור ללוות ולהנחות, כמו גם המוניטין המקצועי שלו.

המשיב הפר את חובות ההנמקה והשימוע ושלל את זכות הטיעון מהעותר.

91. מטרתה של חובת ההנמקה הינה "למנוע החלטות מינהליות שרירותיות וסתומות ולהניח יסוד לקיום ביקורת, הן מינהלית והן שיפוטית, על החלטות עובדי הציבור" (רענן הר-זהב **המשפט המינהלי הישראלי** 239 (1996)). חובת ההנמקה נועדה להגשים גם את אחד מכללי הצדק הטבעי – זכות הטיעון של העותר – ולהשתית את הבסיס לקיום חובת השימוע. שהרי בהיעדר הנמקה, לא יכול העותר להתגונן מפני ההחלטה ולהשפיע עליה מבעוד מועד או לאחר שניתנה, אם בדרך של השגה, ואם בדרך של עתירה לבית משפט נכבד זה.

92. רק לאחר שהוגשה עתירה עקרונית לבג"ץ (בג"ץ 8155/06 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**), קבע המשיב את הנהלים המאפשרים לתושב הגדה המערבית לברר האם המשיב כבר קיבל החלטה למנוע את יציאתו לחו"ל, וכן להשיג על החלטה. עם זאת, לא קיימים נהלים מפורסמים המסדירים את ההליכים שעל המשיב לנקוט בהם **בטרם קבלת החלטה למנוע** את יציאתו של תושב כלשהו מהגדה לחו"ל.

93. זאת ועוד. על פי נהלי המשיב הנ"ל, ניתנת לתושב הגדה המערבית הזדמנות להשיג על החלטה למנוע את יציאתו לחו"ל. אולם אותם נהלים קובעים כי "**פרפראזה גלויה** (פירוט לגבי הסיבות לאי הסרת המניעה)" **תימסר לתושב במידה והשגתו סורבה. כלומר, העילה להטלת המניעה, שעל התושב להפריך כדי שהמניעה תוסר, כלל אינה ידועה לו עת שעליו להגיש את השגתו.** נדמה, אם כן, כי אף אם פורמלית נתן המשיב הזדמנות לעותר לערוך על מניעת יציאתו לחו"ל, בפועל הזדמנות זו הייתה מרוקנת מתוכן ולא באמת אפשרה לעותר לתקוף את החלטתו הפוגענית של המשיב.

94. יפים לעניין זה דבריו של כב' השופט (כתוארו אז) ברק :

המקרה שלפנינו מדגים יפה את החשיבות הרבה שיש ליחס לשמירה קפדנית של הכללים בדבר זכות השמיעה. משלא ניתנה לעותר האפשרות לשמוע את התלונות נגדו ולהשמיע את תגובתו שלו, התגבשה בו ההכרה, כי שיקולי הרשויות הם פסולים ומפלים, והאמון שלו כאזרח באמינות השלטון התערער. מצב דברים זה באים הכללים בדבר זכות השמיעה למנוע, שכן הם מכוונים לא רק לכך שהלכה למעשה ייעשה צדק עם הנפגע, אלא הם מכוונים גם להבטיח את האמון של

הציבור בפעילותם התקינה של השלטונות. . . . זכות זו אין משמעותה אך הליך פורמלי של הזמנה ושמיעה. זכות השמיעה משמעותה הזכות לשמיעה הוגנת. זכות זו משמעותה מתן הזדמנות נאותה להגיב על מידע שנתקבל, והעשוי להשפיע על ההחלטה בענייניו של העותר. **על-כן, אין מקיימים כהלכתה את זכות השמיעה, אם אין מפנים את תשומת לבו של הפונה למידע, שנתקבל בעניינו, ומאפשרים לו להגיב עליו כראוי.**

(בג"ץ 656/80 אבו רומי נ' שר הבריאות, פ"ד לה(3) 185, 188 – 189 (1981) (הדגשה הוספה) (אזכורים הושטו)).

95. גם כאשר היקף ההנמקה מוגבל בשל שיקולי ביטחון, עדיין אין בכך בהכרח כדי למנוע גילוי נימוקים באופן מוחלט:

פטור מגילוי נימוקים, עובדות או מסמכים כאשר הגילוי עלול לפגוע בבטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה מקובל על המחוקק ועל בית המשפט בהקשרים שונים. ואם יש כאן מקום לתמיהה, אין זה בגלל עצם הפטור, אלא בגלל היקף הפטור. שכן, מצד אחד, סביר הדבר שעובד הציבור לא יהיה חייב לגלות נימוקים להחלטתו במידה שיהיה בכך כדי לפגוע בבטחון המדינה או ביחסי החוץ שלה. אולם, מן הצד השני, **אין בכך בהכרח כדי למנוע גילוי נימוקים באופן מוחלט.**

(יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** כרך ב 915 (מהדורה ראשונה, 1996) (הדגשה הוספה)).

ובמקום אחר:

גם בהחלטה סטנדרטית, אין די בכך שהרשות תנמק את החלטתה באופן כללי וסתמי תוך ציון 'הכותרת' של טעמיה וללא התייחסות עניינית וספציפית לנסיבות המקרה הנידון. **דהיינו, בהודעה בנוסח 'בקשתך נדחתה מטעמי ביטחון' – לא סגי.**

(יואב דותן "חובת ההנמקה של רשויות מינהל וגופים נבחרים" **מחקרי משפט** יט 5, 37 (2002) (הדגשה הוספה)).

96. משמנע המשיב את יציאת העותר שלוש פעמים, כאשר לפני כל אחת הודיע לעותר כי יציאתו לא תימנע; משנמסר לעותר מפי נציג גורמי הביטחון הישראליים כי יציאתו לחו"ל תתאפשר בתנאי שהוא ישתף פעולה עם המעצמה הכובשת; ומשנימק המשיב את דחיית השגת העותר במידע שכל הנראה היה ברשותו לפני שהוא מסר חמש הודעות נפרדות לעותר, מהן ניתן ללמוד כי להערכת המשיב לא נשקפת סכנה מיציאת העותר לחו"ל, "התגבשה בו ההכרה, כי שיקולי הרשויות הם פסולים ומפלים, והאמון שלו . . . באמינות השלטון התערער" (פרשת **אבו רומי**, הנ"ל, בעמ' 188-189).

97. ניסיון העבר של המוקד מלמד כי לא ניתן ללמוד דבר וחצי דבר מפרפרזות סתומות ולא מנומקות כגון זו שנמסרה לעותר, וכי המשיב אינו חסין מטעויות. אך כאשר כיסוי העיניים מוסר מעותר כלשהו, יתכן כי בכוחו לגרום להסרת המניעה הביטחונית שהוטלה על יציאתו מארצו. במספר מקרים חריגים בהם הועבר למוקד החומר עליו הסתמכו הגורמים הרלוונטיים עת שדחו בקשת יציאה, הצליחו מי שנמנעה זכותם לחופש תנועה להוכיח כי הטענות הביטחוניות שהועלו נגדם הן חסרות יסוד, ולהביא להסרתן של המניעות כנגדם.

98. כך היה, למשל, במקרים של מר אמג'ד עצפור, בבג"ץ 8857/08 עצפור נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית; מר אברהמים גאנס, בבג"ץ 25/09 גאנס נ' המפקד הצבאי לגדה המערבית; ד"ר אלהור, רופא בכיר בחברון, בבג"ץ 4819/09 אלהור נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה

המערבית; וזר ג'מאל עבדאללה אבו סלאמה, בבג"ץ 10104/09 **אבו סלאמה נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**.

99. אי לכך, מבקש העותר כי יוסר הכיסוי מעניינו ותימסר לו ההנמקה המפורטת והמשמעותית העומדת בבסיס החלטת המשיב לדחות את השגתו כנגד המניעה על יציאתו לחו"ל. כמו כן, מבקש העותר כי המשיב יסביר את הנימוקים לכל אחת מהתשובות הסותרות שהתקבלו בעניינו בין 11.7.2018 לבין 23.8.2018. רק אז יוכל העותר לממש את זכות הטיעון שלו "ו]להגיב . . . כראוי" על טענת המשיב שמבססת, לכאורה, את האיסור המוטל על יציאתו לחו"ל (פרשת **אבו רומי**, הנ"ל, בעמ' 189).

סיכומם של דברים

100. העותר, תושב מוגן בשטחים הכבושים, מבקש לחזור לאוניברסיטת "אלג'יריה 2" כדי להשלים את לימודיו לדוקטורט בתחום החינוך, כמו גם ללוות תלמידים מהגדה המערבית לאירועים חינוכיים בחו"ל במסגרת עבודתו כיועץ חינוכי באונר"א. סירובו של המשיב לאפשר לעותר לצאת לחו"ל פוגע בזכותו לחופש תנועה ובכל הזכויות הנלוות לה, ובייחוד בזכויותו לחינוך, רכישת השכלה גבוהה, חופש העיסוק ופרנסה בכבוד.

101. עולה מדבריו של נציג גורמי הביטחון הישראליים במסגרת חקירה של העותר, כי המניעה על יציאתו לחו"ל הוטלה על מנת לכפות עליו למסור מידע ולשתף פעולה עם נציגי המעצמה הכובשת. זו סיבה פסולה להגבלת זכויותיו של העותר לצאת את ארצו, להשלים את לימודיו, ולמלא את דרישות עבודתו.

102. אף על פי כן, טיפולו של המשיב בעניינו של העותר – אשר מוצא את תמציתו בעובדה כי העותר הוחזר מגשר אלנבי לאחר שנודע לו שיציאתו תתאפשר שלוש פעמים תוך פחות מחודש ימים – אף הגביר את הלחצים הפסולים שהופעלו עליו להפוך למשתף פעולה, ותומך בטענת העותרים כי מסיבה זו הוטלה המניעה.

103. בדחיית השגתו של העותר, המשיב מונע ממנו באופן מוחלט וגורף לצאת את ארצו. בכך הופך המשיב את העותר לכלוא בארצו. החלטת המשיב שנמסרה לעותר אינה תחומה בזמן, ובכך מעמיד אותו המשיב במצב של חוסר ודאות מוחלט. משכך המשיב פוגע אנושות בזכותו של העותר לכבוד ולהליך הוגן ובזכותו לטעון לחפותו. כמו כן, פוגע המשיב משמעותית בזכויות העותר לחופש העיסוק ולחינוך.

104. זאת ועוד. משלא נימק המשיב דיו את החלטותיו הסותרות בעניינו של העותר, נאלץ העותר לפנות לבית משפט נכבד זה, מבלי שתהיה לו אפשרות של ממש לבחון לעומק את עניינו ולהגן על זכויותיו.

לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר שמיעת תשובת המשיב, להפכו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיב את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

עתירה זו נתמכת בתצהיר שנחתם בפני עו"ד בגדה המערבית ונשלח לח"מ בפקס, בתיאום טלפוני. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל תצהיר זה, ואת ייפוי הכוח שאף הוא נשלח בפקס, בהתחשב בקשיים האובייקטיביים בנוגע למפגש בין העותר לבין באי כוחו.

3 בדצמבר, 2018

אהרון מיילס קורמן, עו"ד
ב"כ העותרים

[ת.ש. 104686]